

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ В УГОДІ ПРО ВСЕБІЧНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО. ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

REGULATION OF PROTECTION AND PROMOTION OF INVESTMENT IN THE COMPREHENSIVE REGIONAL ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT. SUGGESTIONS FOR IMPROVEMENT OF ECONOMIC DIPLOMACY OF UKRAINE

Дейнеко Д.О., аспірант кафедри міжнародного права

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, спеціаліст із консульських та адміністративних питань

Посольство України в Королівстві Таїланд

Створена на початку 2022 року зона вільної торгівлі в межах Всебічного регіонального економічного партнерства (далі – ВРЕП) є результатом взаємних поступок 15 Азійсько-тихоокеанських держав із метою лібералізації торгівлі товарами та послугами, стимулювання іноземних інвестицій, посилення захисту прав інтелектуальної власності та операцій електронної комерції між країнами-членами. Автор комплексно досліджує кожен із правових аспектів економічної інтеграції в межах ВРЕП, ця стаття розкриває умови, на яких держави-члени здійснюють транскордонну інвестиційну діяльність. Автор з'ясує обсяг гарантій, які надаються іноземним інвесторам, порівнює недискримінаційні заходи у ВРЕП із релевантними двосторонніми інвестиційними договорами, договором АСЕАН про інвестиції та договорами в межах СОТ. Особливу увагу приділено дослідженню застережень, які держави зробили до розділу 10 «Інвестиції» угоди ВРЕП. Зокрема, автор розкриває метод формування списку застережень та дає оцінку обсягу застережень у межах різних інвестиційних договорів. Отже, в додатку 3 переліку А ВРЕП містяться умови щодо інвестування, які в майбутньому не можуть бути обмежені у односторонньому порядку, наприклад, через чутливість певного сектору – державної оборони і безпеки. Зважаючи на відсутність механізму вирішення інвестиційних спорів у Розділі 10 ВРЕП, автором розглянуто альтернативні способи пошуку правосуддя для іноземних інвесторів. На виконання п. 45 Стратегії зовнішньополітичної діяльності України з метою сприяння зовнішнім інвестиціям автор дослідив актуальний стан та динаміку вкладення інвестицій держав-членів ВРЕП в економіку України (і навпаки). На основі даних Державної служби статистики України та Національного банку України автор сформував гіпотезу щодо перспективних секторів економіки України. Наприкінці автор висловлює чіткі пропозиції щодо розвитку інвестиційної дипломатії (*складник економічної дипломатії*) України з Азійсько-тихоокеанським регіоном.

Ключові слова: ВРЕП, інвестиції, АСЕАН, Україна, національний режим, застереження, економічна дипломатія.

The Free Trade agreement among 15 Asia-Pacific states commonly known as Regional comprehensive economic partnership (RCEP) finally came into force in January 2022. The treaty is the result of reciprocal concessions by member states to liberalize trade in goods and services, stimulate foreign investment, strengthen intellectual property protection and e-commerce among member states. The author comprehensively examines each of the legal aspects of economic integration within the framework of the RCEP; this article reveals the conditions under which member states carry out cross-border investment activities. The author examines the scope of guarantees provided to foreign investors, compares non-discriminatory measures in the RCEP with relevant bilateral investment treaties, the ASEAN Comprehensive Investment Treaty and WTO treaties. Particular attention is paid to the study of reservations made by states to Chapter 10 "Investments" of RCEP agreement; in particular, the author reveals the method of forming a list of reservations and estimates the scope of reservations under various investment agreements. For instance, Schedule A of Annex 3 of the RCEP contains conditions for investment, which cannot be restricted by the state in the future, but states can liberalize them. The Schedule B in Chapter 3 of the RCEP, on the other hand, provides for obligations that the state is entitled to adjust unilaterally, for example, due to the sensitivity of a particular sector, such as national defense or security. Due to the lack of a mechanism for resolving investment disputes under Chapter 10 RCEP, the author considers alternative ways of seeking justice for foreign investors. To pursue paragraph 45 of the Strategy of Foreign Policy of Ukraine and in order to promote foreign investment, the author investigated the current state and dynamics of investment by RCEP member states in the economy of Ukraine and *vice versa*. Based on the data of the State Statistics Service of Ukraine and the National Bank of Ukraine, the author formed a hypothesis about promising sectors of the Ukrainian economy. Finally, the author makes clear proposals for the development of investment diplomacy (*component of economic diplomacy*) of Ukraine with the Asia-Pacific region.

Key words: RCEP, investment, ASEAN, Ukraine, national treatment, reservations, economic diplomacy.

Актуальність теми дослідження. 1 січня 2022 року, після 31 раунду офіційних переговорів, набула чинності угода про Всебічне регіональне економічне партнерство (далі – ВРЕП) між державами-членами АСЕАН та КНР, Японією, Республікою Корея, Австралією та Новою Зеландією, усього 15 азійських держав. Генеральний секретар АСЕАН Лім Джок Хой заявив, що оперативна ратифікація угоди державами ВРЕП є свідченням відданості справедливій та відкритій багатосторонній торговельній системі, а виконання домовленостей у межах ВРЕП дасть величезний поштовх для відновлення економіки після пандемії COVID-19 [1]. Сукупне населення найбільшої у світі зони вільної торгівлі товарами та послугами становить 2,3 мільярда осіб (30,2% населення світу), ВВП – 25,8 трлн доларів (33,6% світового ВВП), а загальний обсяг торгівлі – 12,7 трлн доларів (30,3% світової торгівлі) [2]. На перший погляд ці високі показники свідчать про подальшу безбар'єрність багатосторонньої торгівлі та швидкий економічний приріст держав-членів, але вивчення застере-

ження держав, умов надання національного та найбільш сприятливого режиму, а також механізм захисту та заохочення інвестицій дають зрозуміти, що держави заклали суто справедливу юридичну основу-початок для подальшої лібералізації торгівлі. Багато переговорів ще попереду. Беручи до уваги відсутність розкриття теми функціонування ВРЕП в українській та європейській наукових дискусіях, автор предметно аналізує теоретичну основу та практику застосування кожного з розділів ВРЕП. Ця стаття-дослідження розділу 10 «Інвестиції» ВРЕП розповідає про принципи та механізми заохочення, захисту інвестицій, систему застережень держав щодо інвестування та методи її розуміння. Додатково автор розглядає двосторонні зовнішні зносини України та держав-членів ВРЕП у сфері інвестування, порівнює обсяги прямих іноземних інвестицій та пропонує методи покращення економічної дипломатії України.

Мета статті – здійснити правовий аналіз режиму інвестування у ВРЕП на основі недискримінації, виявити

причини застережень держав, тобто заборони інвестування в певні сектори економіки; порівняти умови інвестування в рамках ВРЕП та АСЕАН, а також СОТ; дослідити стан інвестиційної взаємодії між Україною та державами ВРЕП; надати пропозиції щодо розвитку інвестиційної дипломатії України з Азійсько-тихоокеанським регіоном.

Виклад основного матеріалу. Мета угоди про всебічне регіональне економічне партнерство – створити сучасну, всеосяжну, високоякісну та взаємовигідну платформу для економічного співробітництва. Угода створена з метою сприяння розширенню регіональної торгівлі товарами та послугами, глобальному економічному зростанню та розвитку. Умови договору сприяють вільній торгівлі більшістю товарів або зниженню імпорتنих мит на них разом із динамічним створенням нових робочих місць у державах, що розвиваються. Це інклюзивна, відкрита, багатостороння торговельна система, яка додатково покликана відновити промисловість держав-членів ВРЕП після часткового призупинення через пандемію COVID-19. Усього угода про всебічне регіональне економічне партнерство складається з 20 розділів. Ця стаття спрямована на детальний опис результатів дослідження автором застосування та особливостей Розділу 10 – Інвестиції [3].

У розділі «Інвестиції» ВРЕП розглядають 4 пільги інвестування:

- 1) заохочення інвестицій;
- 2) сприяння інвестиціям;
- 3) захист інвестицій;
- 4) лібералізація.

З метою заохочення інвестування держави-члени ВРЕП у статті 10.16 Угоди зобов'язались вживати таких заходів:

- 1) організувати спільні форуми зі сприяння інвестиціям між договірними сторонами та бізнес-партнерами;
- 2) проводити семінари у форматі «В2В» щодо інвестиційних можливостей та інвестиційного законодавства, нормативних актів та політики;
- 3) підтримувати обмін інформацією з інших питань, що становлять взаємний інтерес у сфері залучення інвестицій.

«Сприяння інвестиціям» (стаття 10.17 ВРЕП) передбачає створення сприятливого бізнес-клімату для держав та суб'єктів господарювання. На практиці це означає: 1) спрощення процедур щодо подання інвестиційних заявок та їх схвалення; 2) сприяння поширенню інвестиційної інформації; 3) створення та підтримка комунікаційних установ з потенційними інвесторами; 4) функціонування єдиних інвестиційних центрів, координаційних центрів; 5) надання допомоги та неупереджених консультаційних послуг інвесторам; 6) створення механізму захисту інформації з обмеженим доступом. Оскільки процедура доступу інвестора на ринок держави Х буде регулюватися національним законодавством такої держави Х, держави-члени ВРЕП домовилися про мінімальні умови надання сприяння та захисту, від яких жодна зі сторін не може відступати.

Іншим основоположним елементом інвестування, про який домовлено членами ВРЕП, є «захист інвестицій», точніше захист інвестицій державами-членами після потрапляння в юрисдикцію іншої держави-члена.

Згідно зі ст. 10.3 угоди ВРЕП сторони домовилися про національний режим, тобто кожна держава повинна надати інвесторам іншої держави не менш сприятливий режим, ніж той, який вона надає, за аналогічних обставин, власним інвесторам. Далі зазначається, що «аналогічні обставини» залежать від сукупності обставин, зокрема від цілей суспільного добробуту. Договірне тлумачення «режиму найбільшого сприяння» (ст. 10.4 ВРЕП) відповідає ст. I:1 ГАТТ СОТ. Передбачається, що кожна сторона надає інвесторам іншої сторони режим не менш сприятливий, ніж той, який вона надає, за аналогічних обставин, інвесторам будь-якої третьої сторони щодо управління, ведення, функціонування, розпорядження інвестиціями на своїй території [4]. Статтею 10.5 ВРЕП, передбачено ще

2 принципи недискримінації. По-перше, кожна держава бере на себе зобов'язання забезпечувати інвестиціям справедливий і рівний режим ставлення. По-друге, забезпечувати повний захист і безпеку відповідно до звичаєвого міжнародного права. Сторони деталізувати свої зобов'язання, а саме: 1) справедливе та незалежне ставлення під час яких-небудь юридичних або адміністративних процедур; 2) повний захист і безпека, що передбачає вжиття заходів, які можуть бути обґрунтовано необхідними для забезпечення фізичного захисту та безпеки інвестиції; 3) концепція справедливого ставлення до інвестицій та їх допуску в юрисдикцію держав учасниць не створює нових юридичних режимів, окрім визначених мінімальними умовами поведінки з іноземним елементом.

Іншим принципом недискримінації є заборона встановлення додаткових вимог для інвестування. Статтею 10.6 Угоди про ВРЕП передбачено, що жодна сторона не може необґрунтовано визначати умови придбання, розширення, управління, або продажу інвестиції на своїй території через одну з таких вимог: експортувати певний рівень або відсоток товару; досягти певного рівня або відсотка державної сировини у вмісті товару; купувати, використовувати або надавати перевагу товарам, виробленим на її території. Таким чином, якщо інвестор створює виробничі потужності, наприклад, у Філіппінах, влада держави не може вимагати передати певну технологію, чи інші власні знання певному колу осіб на її території в обмін на можливість ведення промисловості.

Положення про експропріацію, особливо непряму, є одним із найбільш поширених, що використовується для оскарження дій приймальної держави, навіть якщо вони відповідають явним суспільним інтересам. Тому автору цікаво, як у подальшому сторони ВРЕП визначать критерії для непрямой експропріації в межах угоди. Попри чітке обмеження щодо примусової видачі ліцензій, немає загального винятку щодо недискримінаційних дій із боку держави щодо захисту здоров'я та безпеки.

Особливу увагу автор приділив вивченню принципу відшкодування збитків згідно зі ст. 10.11 угоди ВРЕП. Сутність принципу виявляється у зобов'язанні (у разі виникнення збройного конфлікту, громадянського конфлікту або надзвичайного стану) відшкодувати завдані збитки інвесторам за режимом, що є не менш сприятливим, ніж держава надає власним інвесторам. Наприклад, за результатами збройного конфлікту держава-член ВРЕП Х завдала збитків національній компанії Y та відшкодувала понесені збитки. Таке рішення держави автоматично зобов'язує її відшкодувати завдану шкоду збройним конфліктом перед усіма компаніями держав ВРЕП, що функціонували на її території. Інша особливість – введення правового режиму суброгації. Стаття 10.12 угоди ВРЕП передбачила обов'язок визнавати суброгацію, або уступку права вимоги збитків, які має застрахований інвестор.

Застереження про відмову в сприянні інвестиціям стало основним елементом сучасних міждержавних інвестиційних договорів. Згідно зі ст. 10.14 держави ВРЕП дозволяється відмовити інвестору, який є юридичною особою іншої держави у двох випадках: по-перше, коли юридична особа належить або контролюється особою, яка не є стороною ВРЕП; по-друге, якщо вона не має суттєвої підприємницької діяльності на території будь-якої держави-члена.

Унікальною рисою розділу 10 «Інвестиції» угоди ВРЕП є лібералізація, яка відсутня у всіх договорах АСЕАН+1. Лібералізація забезпечує прозорий механізм для інвесторів ВРЕП. Це означає, що держави самостійно і завчасно визначають, які сектори економіки є відкритими, які мають заборону іноземного інвестування, які частково відкриті / закриті для підписантів ВРЕП. Додаток 3 до угоди ВРЕП [5] містить інформацію про застереження усіх членів партнерства щодо інвестування, зокрема:

1) чинні застереження, що не відповідають національному режиму, режиму найбільшого сприяння, забороні встановлення додаткових вимог, перераховані в переліку А Додатка 3;

2) заходи, які вживають або підтримують сторони ВРЕП, щодо яких не застосовується національний режим, режим найбільшого сприяння, встановлення додаткових вимог, не може застосовуватися згідно з переліком В Додатка 3.

Отже, це списки застережень щодо секторів економіки кожної держави-члена ВРЕП, заборона інвестувати в які не вважається дискримінаційною політикою. Практична користь створення списків застережень як додатка до угоди ВРЕП полягає в можливості в єдиному документі оперативного перевірити статус певного сектору економіки для інвестування, включно з джерелами національного регулювання без необхідності перевірки декількох нормативно-правових актів певної держави-члена партнерства. Якщо певний сектор, підсектор чи промисловість відсутні в переліку застережень, це означає, що обрана індустрія на 100% відкрита для інвестування іноземного капіталу. У Додатку 3 переліку А держав ВРЕП містяться умови щодо інвестування, які в майбутньому не можуть бути більше обмежені державою, проте держави можуть лібералізувати, тобто полегшити встановлені умови інвестування. Такі країни, як Бруней-Даруссалам, Малайзія, Сінгапур, Австралія, Японія, Республіка Корея, розробили застереження для постачання іноземних послуг та залучення інвестицій у єдиному документі [6]. Це свідчить про визнання взаємопов'язаності ринку послуг та інвестицій, бажання держав деталізувати умови доступу на ринок та вимоги щодо присутності їх національного елементу. У Додатку 3 переліку В держав ВРЕП містяться зобов'язання, які держава може змінити в односторонньому порядку, наприклад, через чутливість певного сектору – державної оборони і безпеки. Передбачаючи запитання «Як прочитати таблиці країн зі списку застережень Додатка 3 до угоди ВРЕП?», автор пропонує розглянути одне із застережень Королівства Таїланд із роз'ясненнями [7].

Таблиця 1
Застереження Королівства Таїланд
згідно з переліком А № 3 Додатка 3 угоди ВРЕП

Сектор	Виробництво
Підсектор	Виробництво лотерей
Галузева класифікація	–
Рівень влади	Усі рівні (від місцевого до вищого)
Вид зобов'язання	Національний режим (ст. 10.3 угоди ВРЕП) Менеджмент та ради директорів (ст. 10.7 угоди ВРЕП)
Опис заходу	<i>Тільки Державний лотерейний офіс уповноважений розробляти, створювати та розповсюджувати лотерею в Королівстві Таїланд.</i>
Джерело заходу	Закон Королівства Таїланд про державну лотерею від 1974 року зі змінами

Відповідно до цього застереження Королівство Таїланд не надає іноземним суб'єктам господарювання однаковий обсяг прав та обов'язків, наданий юридичним особам власної держави. До того ж інвестування у виробництво лотерей заборонене у всіх 76 провінціях Таїланду, єдиним уповноваженим органом є Державний лотерейний офіс.

Відмінністю є застереження переліку А № 3 та, наприклад, переліку В № 20, яким встановлені умови щодо отримання ліцензій та мінімального статутного капіталу компаній у Таїланді, є можливість як зменшувати, так і збільшувати обсяг прав і свобод іноземних суб'єктів ЗЕД у переліку В. Обсяг прав згідно з переліком А додатка 3 угоди ВРЕП за жодних умов не може бути обмежений.

Попередньо автор планував зробити висновки, порівнявши переліки застережень щодо інвестицій держав у межах ВРЕП та угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи СОТ (ТРИМС). Застереження держав щодо застосування ТРИМС надсилаються Секретаріатові СОТ та публікуються в розділі «повідомлення» профільної сторінки кожної держави-члена СОТ. Протягом експериментального зіставлення застережень Королівства Таїланд до ТРИМС та угоди ВРЕП щодо доступу інвестицій на ринок та можливості інвестувати у певні сфери виявлено відсутність спільних ознак для порівняння двох угод [8]. Причиною цього є відсутність механізму регулювання інвестицій згідно з ТРИМС, угода радше розглядає інвестиційні заходи, які можуть перешкоджати вільній торгівлі товарами. На відміну від двосторонніх або багатосторонніх інвестиційних угод, які зосереджені на захисті інвесторів, ТРИМС не охоплює регулювання іноземних інвестицій. Положення угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи зосереджені саме на інвестиційних заходах у торгівлі товарами, які порушують статті 3 і 11 ГАТТ, тобто створюють обмеження на імпорт чи експорт товарів.

Далі автор порівняв зобов'язання Республіки Сінгапур щодо захисту інвестицій згідно з угодою АСЕАН про інвестиції [9] та угодою про Всебічне регіональне економічне партнерство [10]. Виявлено, що перелік застережень Республіки Сінгапур до угоди ВРЕП значно ширший ніж до угоди АСЕАН про інвестиції, зокрема, додано застереження щодо управління юридичною особою, страхування підприємства, торгівлі зброєю, освіти, архітектурної спадщини. Варто підкреслити зручність використання переліків застережень, що відсилають до конкретної норми законодавства. Усі 44 застереження Республіки Сінгапур, як й інших членів ВРЕП, чітко та зрозуміло вказують, який режим не застосовується (наприклад, не надається національний режим чи існує вимога щодо доступу на ринок). Важливо додати, що стаття 17.12 угоди ВРЕП передбачає загальні винятки для усіх держав-членів відповідно до статті 20 ГАТТ, вони застосовуються також до розділу «Інвестиції». Це застереження щодо охорони здоров'я, чистого довкілля, національної безпеки тощо.

Сприяння прямим іноземним інвестиціям матиме вирішальне значення для фінансування країнами не лише «економічного одужання» від COVID-19, а й досягнення ними цілей сталого розвитку. Положення ВРЕП щодо сприяння інвестиціям є досить стандартними зобов'язаннями сторін. Однак автор звертає вашу увагу на наявний у ст. 20.8 угоди ВРЕП робочий план огляду виконання положень та розвитку торгівлі й інвестицій.

На відміну від більшості сучасних інвестиційних угод інвестиційний розділ ВРЕП не містить механізму врегулювання спорів між інвестором і державою. Стаття 10.18.1(а) ВРЕП є свідченням того, що сторони не змогли досягти згоди щодо механізму вирішення спорів. Натомість передбачається, що сторони обговорять цю тему протягом двох років після дати набуття чинності ВРЕП, сиріч після 1 січня 2024 року. Крім того, ВРЕП позбавляє інвесторів можливості шукати правосуддя в інших інвестиційних арбітражах через положення ВРЕП щодо найбільшого сприяння (стаття 10.4.3).

Однак це не означає, що інвестори залишаються без жодних прав на регрес у разі порушення приймальною державою інвестиційного розділу угоди ВРЕП. Хоча інвестиційний розділ ВРЕП не визначає жодного механізму вирішення інвестиційних спорів, універсальний міждержавний механізм передбачений у розділі 19 «Врегулювання спорів» ВРЕП. Якщо певна держава-член ВРЕП порушує інвестиційні зобов'язання відповідні інвестори можуть попросити державу інкорпорації підтримати їхні вимоги в порядку дипломатичного захисту, згодом держава походження може подати позов проти приймальної країни відповідно до статті 19.8 угоди ВРЕП.

Крім того, ВРЕП надає державам-учасникам можливість обрати форум для вирішення спору з-поміж інших двосторонніх інвестиційних договорів (далі – ДІД) за умови, що спір стосується істотно еквівалентних прав та обов'язків відповідно до ВРЕП та відповідного ДІД. Уявімо, що між Індонезією та Республікою Корея виникає спір щодо порушення стандартів захисту інвестицій відповідно до розділу ВРЕП щодо інвестицій. Можна припустити, що уряд Індонезії, матиме можливість передати спір до арбітражного суду *ad hoc* відповідно до статті 10.2 Двостороннього інвестиційного договору між Індонезією та Республікою Корея [11] або застосувати механізм вирішення спорів відповідно до Інвестиційної угоди між АСЕАН та Республікою Корея.

Наступною підтемою статті є дослідження стану інвестиційної взаємодії між Україною та державами ВРЕП. Наприкінці автор надасть пропозиції щодо розвитку інвестиційної дипломатії України з Азійсько-тихоокеанським регіоном.

Таблиця 2

Обсяги прямих інвестицій між Україною та державами-членами ВРЕП

Держави-учасниці угоди ВРЕП	Прямі інвестиції в Україну (2020 рік)	Прямі інвестиції з України (2020 рік)
Австралія	–	(конфіденційно)
Бруней-Даруссалам	–	–
В'єтнам	0,3 млн дол. США	0,8 млн дол. США
Індонезія	(конфіденційно)	–
Камбоджа	–	–
Малайзія	(конфіденційно)	–
М'янма	–	–
Нова Зеландія	(конфіденційно)	–
Сінгапур	16,1 млн дол. США	–
Таїланд	(конфіденційно)	–
Філіппіни	–	–
КНР	15,8 млн дол. США	0,3 млн дол. США
Республіка Корея	11,2 млн дол. США	–
Японія	34,7 млн дол. США	–

За підсумками 2020 року найбільше прямих інвестицій в Україну надійшло з таких юрисдикцій, як Республіка Кіпр (910 млн дол. США), Швейцарія (498 млн дол. США), Німеччина (299,5 млн дол. США), Нідерланди (266,3 млн дол. США), Британські Віргінські Острови (190,3 млн дол. США). Протягом того ж періоду зареєстровано найбільше прямих інвестицій з України до таких юрисдикцій: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (870,0 млн дол. США), Республіка Кіпр (776,8 млн дол. США), Нідерланди (297,1 млн дол. США).

За даними Національного банку України, протягом 2020 року найбільші обсяги прямих інвестицій в Україну зафіксовано за такими видами економічної діяльності, як переробна промисловість (984,9 млн дол. США), інформація та телекомунікації (373,8 млн дол. США) та фінансова діяльність (226,0 млн дол. США) [12].

Станом на 19 січня 2022 року, за інформацією ЮНКТАД, між Україною та іноземними державами є чинними 65 двосторонніх інвестиційних договорів [13]. Насправді пошуковий реєстр Конференції ООН із торгівлі та розвитку не оновлювався з 2018 року, що викривляє інформацію про наявні інвестиційні договори для іноземних компаній,

що самостійно шукають інформацію, без звернення до компетентних органів України. Станом на 2022 рік, за підрахунками автора, для України набули чинності 72 угоди про заохочення та взаємний захист інвестицій.

Незважаючи на визначення застосування національного режиму та кількісних обмежень статтею 2 Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи СОТ, держави завбачливо укладають угоди, що захищають інвестиції, зроблені інвесторами з однієї договірної держави на території іншої договірної держави. Метою ДІД є стимулювання іноземних інвестицій через зниження політичного ризику та деталізації правового режиму інвестування. Більшість ДІД містять істотні зобов'язання щодо сприятливого інвестиційного режиму, які кожна країна бере на себе перед інвесторами з іншої країни, за невеликими винятками, наприклад, оборонного сектору, вразливих секторів сільського господарства. Справедливе ставлення до іноземних інвестицій, тобто невідсутності необґрунтованих заходів до інвестицій іноземних інвесторів, означає надання того ж рівня прихильності (як до інвестицій власних громадян, так і громадян третіх держав). Прозорість є однією з умов безпечного інвестування, наразі кожен іноземний інвестор може ознайомитися з першоджерелами, які регулюють режим інвестування в Україні на вебсайті ВРУ мовами міжнародного спілкування (зокрема, англійською) [14].

Відповідно до п. 45 Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, введеної в дію Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021, однією з цілей зовнішньополітичної діяльності України є сприяння зовнішній торгівлі та інвестиціям. Згідно з п. 126 та пп. 143–149 Стратегії саме економічне співробітництво визнано основою для співпраці між Україною та азійськими державами [15]. КНР, Японія, Республіка Корея, Австралія, АСЕАН ВРЕП визнані пріоритетними партнерами України.

Висновки. Угода про Всебічне регіональне економічне партнерство створила умови для торговельного та інвестиційного співробітництва між країнами Азійсько-тихоокеанського регіону, підвищила рівень регіональної економічної інтеграції та наразі сприяє відновленню економіки держав після тривалої пандемії COVID-19. Принципи недискримінації в інвестуванні відповідають міжнародним стандартам СОТ та враховують політичні реалії окремих держав ВРЕП. Принцип відшкодування збитків у разі виникнення збройного конфлікту, громадянського конфлікту або надзвичайного стану передбачено згідно зі ст. 10.11 угоди ВРЕП. Незважаючи на відсутність визначеного механізму вирішення інвестиційних спорів у розділі 10 угоди ВРЕП, держави можуть скористатися загальним механізмом, передбаченим у розділі 19 угоди (вдатися до консультацій, переговорів та, у разі необхідності, просити про розгляд спору в судовому порядку). Учасники ВРЕП зобов'язалися до 1 січня 2024 року дійти консенсусу щодо механізму вирішення інвестиційних спорів.

Особливістю розділу 10 «Інвестування» угоди ВРЕП є лібералізація, яка відсутня у договорах АСЕАН+1. У додатку 3 до угоди ВРЕП держави самостійно і завчасно визначили, які сектори їх економіки є відкритими або мають заборону іноземного інвестування. Наявність переліків застережень (як додатка до угоди ВРЕП) забезпечують можливість достовірно визначити статус певного сектора економіки для інвестування, ознайомитися з джерелами національного правового регулювання, а за відсутності в переліку застережень певної сфери отримати розуміння того, що ця сфера не має перешкод для іноземних інвестицій.

Представлений у статті обсяг прямих іноземних інвестицій від держав-членів ВРЕП до України не відповідає потенціалу української економіки. З метою залучення іноземних інвестицій в економіку України та створення меха-

нізмів захисту українських інвесторів за кордоном автор пропонує:

1) постійно оновлювати перелік двосторонніх інвестиційних договорів з іноземними державами на вебсайтах Міністерства юстиції та МЗС України. Розробити та оприлюднити роз'яснення щодо найбільш поширених запитань інвесторів щодо застосування угод. У разі відсутності угоди про взаємний захист інвестицій чітко та недвозначно описати режим, що застосовується під час транскордонного інвестування;

2) МЗС України доручити економічним секторам у складі закордонних дипломатичних установ України в Азійсько-тихоокеанському регіоні на основі загальної інформаційної кампанії «Invest in Ukraine» розробити, з урахуванням соціальних та економічних особливостей держав перебування, спеціальні інформаційні кампанії мовою держави перебування інвестиційного спрямування у форматі «публікації-відеозвернення-конференції». За результатами інформаційних кампаній оновлювати інвестиційну довідку країни перебування з урахуванням отриманих відгуків та сигналів;

3) на законодавчому рівні визнати пріоритетними галузями інвестування в Україну сферу охорони здоров'я, теле-

комунікації, професійної наукової та технічної діяльності;

4) налагодити наукову співпрацю Центру АСЕАН в Україні, що функціонує в Інституті міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, з університетами держав південно-східної Азії. Домовитися про щоквартальне проведення наукових конференцій за участі здобувачів вищої освіти, фахівців у сфері економіки, представників бізнесу з метою обговорення практичних аспектів економічної співпраці;

5) розглянути можливість набуття статусу спостерігача при комітеті ВРЕП з питань інвестицій та послуг;

6) створити та постійно оновлювати єдиний перелік секторів економіки України та держав-партнерів, які є винятками з принципів недискримінації;

7) визнаючи взаємозалежність між торгівлею товарами/послугами, з одного боку, та транскордонним інвестуванням – з іншого, надати сприяння суб'єктам господарювання, що виробляють наукомісткі товари;

8) через 3 квартали після набуття чинності угодою ВРЕП (*адже більшість офіційних звітів публікуються щоквартально*) проаналізувати тенденції змін у торгівлі послугами та товарами, обміну інвестиціями між Україною та державами-членами ВРЕП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вебсайт АСЕАН. Публікація «Regional Comprehensive Economic Partnership agreement to enter into force on 1 January 2022», 2022. URL: <https://asean.org/regional-comprehensive-economic-partnership-rcep-to-enter-into-force-on-1-january-2022/> (Дата звернення: 03.01.2022)
2. Вебсайт ВРЕП. Публікація «RCEP Agreement enters into force», 2022. URL: <https://rcepsec.org/2022/01/14/rcep-agreement-enters-into-force/> (Дата звернення: 10.01.2022)
3. Вебсайт ВРЕП. Розділ 10 «Інвестиції» угоди про Всебічне регіональне економічне партнерство, 2022. URL: <https://rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Chapter-10.pdf> (Дата звернення: 10.01.2022)
4. Генеральна угода з тарифів і торгівлі, COT, 15.04.1994, ст. 1 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text (Дата звернення: 06.01.2022)
5. Додаток 3 до угоди про Всебічне регіональне економічне партнерство, 2022. URL: <https://rcepsec.org/legal-text/> (Дата звернення: 20.01.2022)
6. Застереження Республіки Корея у додатку 3 до угоди про Всебічне регіональне економічне партнерство, 2022. URL: <https://rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Korea-Schedule-of-Reservations-and-Non-Conforming-Measures-for-Services-and-Investment.pdf> (Дата звернення: 15.01.2022)
7. Застереження Королівства Таїланд у додатку 3 до угоди про Всебічне регіональне економічне партнерство, 2022. URL: <https://rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Thailand-Schedule-of-Reservations-and-Non-Conforming-Measures-for-Investment.pdf> (Дата звернення: 09.01.2022)
8. Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, COT, 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_009#Text (Дата звернення: 08.01.2022)
9. Зобов'язання Республіки Сінгапур щодо захисту інвестицій згідно угоди Комплексної інвестиційної угоди АСЕАН, 2021. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2020/12/8.pdf> (Дата звернення: 20.01.2022)
10. Зобов'язання Республіки Сінгапур щодо захисту інвестицій згідно угоди про ВРЕП, 2022. URL: <https://rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Singapore-Schedule-of-Reservations-and-Non-Conforming-Measures-for-Services-and-Investment.pdf> (Дата звернення: 20.01.2022)
11. Двосторонній інвестиційний договір між Індонезією та Республікою Корея. 10.03.1994. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaties/bit/1979/indonesia--korea-republic-of-bit-1991-> (Дата звернення: 18.01.2022)
12. Вебсайт Національного банку України. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції». 2020–2021 pp. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1> (Дата звернення: 22.01.2022)
13. Вебсайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку. Інвестиційні угоди України з іноземними державами. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/countries/219/ukraine> (Дата звернення: 10.01.2022)
14. Закон України «Про інвестиційну діяльність», вебсайт ВРУ, текст англійською мовою. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1560-12#Text> (Дата звернення: 23.01.2022)
15. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України введена в дію Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (Дата звернення: 07.01.2022)